

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 7.11.2007
COM(2007) 685 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

2006. gada ziņojums par pirmspievienšanās struktūrpolitikas instrumentu (ISPA)

{SEC(2007)1467}

SATURS

1.	Ievads	3
2.	<i>ISPA</i> budžets	3
3.	Projektu finansēšana.....	3
3.1.	Jauni <i>ISPA</i> projekti.....	3
3.2.	2000.-2006. gadā finansētie projekti.....	4
3.3.	Maksājumi.....	5
4.	Tehniskā palīdzība	6
4.1.	Pēc saņēmējvalsts ierosmes sniegtā tehniskā palīdzība	6
4.2.	Pēc Komisijas ierosmes sniegtā tehniskā palīdzība (TP).....	6
5.	Vadība un īstenošana.....	7
5.1.	Projektu uzraudzība.....	7
5.2.	Finanšu vadība un kontrole (ieskaitot <i>EDIS</i>)	8
5.3.	Eiropas Revīzijas palātas konstatējumi	8
5.4.	Līdzfinansēšanas partneri – EIB, ERAB un <i>KfW</i>	9
6.	Ieguldījums kopienas politikās.....	9
6.1.	Publiskais iepirkums	9
6.2.	Vides politika	9
6.3.	Transporta politika	9
7.	Pirmspievienšanās instrumentu savstarpēja koordinēšana.....	10
8.	Septiņos <i>ISPA</i> gados gūtā mācība	10

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

2006. gada ziņojums par pirmspievienošanās struktūrpolitikas instrumentu (*ISPA*)

1. IEVADS

Šis ziņojums ir sniegts saskaņā ar *ISPA* regulas 12. pantu. Šis ir septītais gada ziņojums par *ISPA* pasākumiem 2006. gadā. Šis ziņojums attiecas ne tikai uz Bulgāriju un Rumāniju, kuras *ISPA* atbalstu saņem kopš 2000. gada, kad sāka izmantot šo instrumentu, bet arī uz Horvātiju, kas par *ISPA* saņēmējvalsti kļuva pēc Eiropadomes 2004. gada jūnija lēmuma piešķirt Horvātijai kandidātvalsts statusu.

Visām šīm valstīm 2006. gadā tika noteikti dažādi uzdevumi. Horvātijai galvenais mērķis bija pilnībā uzņemties saistības par savu *ISPA* piešķirumu, bet Bulgārijai un Rumānijai mērķis bija paātrināt un uzlabot *ISPA* naudas līdzekļu apgūšanu, un tajā pašā laikā bija jābūt gatavoties turpmākajiem projektiem, lai saņemtu Kohēzijas fonda un struktūrfondu finansējumu, uz ko tām ir tiesības pēc pievienošanās. Ziņojumā ir analizētas projektu finansēšanā, vadībā un īstenošanā sasniegtais un ES politikām dotais ieguldījums un secināts, ka 2006. gadā ir bijuši ievērojami uzlabojumi. Izņemot Horvātiju, 2006. gads bija pēdējais, kad piešķīra *ISPA* atbalstu, tāpēc secinājumu daļā ir arī novērtēta septiņos *ISPA* īstenošanas gados gūtā pieredze.

2. *ISPA* BUDŽETS

No Komisijas 2006. gada budžeta *ISPA* instrumentam piešķīra 585 miljonus euro. Ar budžeta apropriācijām sedza visas projektu (pasākumu) līdzfinansēšanas izdevumus vides un transporta jomā, kā arī ar tehniskās palīdzības (TP) sniegšanu saistītās izmaksas neatkarīgi no tā, vai TP pasākumus sāka saņēmējvalstis vai Komisija.

1. tabula. *ISPA* budžets 2006. gadā (euro)

Budžeta pozīcija	Saistību apropriācijas	Izlietotās saistību apropriācijas	Izdarītie maksājumi
Funkcionālā budžeta pozīcija B13.01.04.02	4 500 000	2 338 712	2 154 419
Darbības budžeta pozīcija B13.05.01.01	580 500 000	580 350 000	175 579 778
Kopā	585 000 000	582 688 712	177 734 197

3. PROJEKTU FINANSĒŠANA

3.1. Jauni *ISPA* projekti

Komisija 2006. gadā apstiprināja 11 jaunus *ISPA* projektus. Kopējais *ISPA* ieguldījumu apjoms gadā bija pieaudzis līdz 89,9 miljoniem euro, kas atbilda vidējai piešķirumu likmei 82,8% no kopējām pieļaujamajām projektu izmaksām 134,5 miljonu euro apmērā. Saistības, kuru kopējais apmērs bija 89,96 miljoni euro, tika izmantotas jaunajiem projektiem, un 490,3 miljonus euro izmantoja iesāktajiem projektiem.

Četri no 11 jaunajiem 2006. gadam apstiprinātajiem *ISPA* projektiem bija vides aizsardzības jomā: viens projekts ūdens un notekūdeņu, tostarp ūdens attīrīšanas, jomā un viens cieta atkritumu apsaimniekošanās jomā, un divi projekti attiecās uz horizontālajiem vides aizsardzības pasākumiem, kas paredzēti Kohēzijas fonda un Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (PPI) turpmāko projektu sagatavošanai.

Pieci jauni projekti bija transporta nozarē: viens kuģošanas uzlabojumiem Donavā, un četri horizontālie transporta projekti tika apstiprināti, lai sagatavotu Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (PPI) un Kohēzijas fonda turpmākos projektus transporta nozarē, stiprinātu iestāžu organizatorisko jaudu un sniegtu tehnisko palīdzību (TP) dzelzceļa satiksmes modernizēšanas pasākumiem.

Visbeidzot ar diviem projektiem sniedza tehnisko palīdzību *ISPA* valsts koordinātoram Horvātijā un *ISPA* uzraudzības komitejas sanāksmēs Rumānijā. Gandrīz 64,5 % no kopējā *ISPA* ieguldījumu apjoma tika piešķirti vides nozarei.

2. tabula. Jaunie 2006. gadā apstiprinātie projekti (euro)

	Projektu lēmumu skaits	Pieļaujamās izmaksas	<i>ISPA</i> ieguldījums	Piešķiruma likme %	Saistības
Vide	4	81 540 109	58 097 883	71,5	58 097 883
Transports	5	52 732 558	31 557 040	77	31 557 040
Horizontāla TP	2	312 335	312 335	100	312 335
Kopā	11	134 585 002	89 967 258	82,8	89 967 258

3.2. 2000.-2006. gadā finansētie projekti

No 2000. līdz 2006. gadam Komisija līdzfinansēja 107 projektus, ko bija iesniegusi Bulgārija, Horvātija un Rumānija: 69 projekti bija vides nozarē, 33 – transporta nozarē, un pieci projekti skāra horizontālus TP pasākumus (viens projekts bija paplašinātās decentralizācijas (*EDIS*) ieviešanai un četri uzraudzības komiteju organizēšanai un izpildaģentūru atbalstīšanai.) Šo projektu kopējās izmaksas bija 4,81 miljardi euro, no kurām 4,43 miljardi euro ir pieļaujami *ISPA* finansējumam. No *ISPA* līdzekļiem minēto pieļaujamo ieguldījumu izmaksām tika sniegts finansējums 67,36% jeb 2,98 miljardu euro apmērā. Starp abām jomām stingri tika ievērots līdzsvars.

Līdz 2006. gada beigām šīm trim saņēmējvalstīm bija piešķirti vairāk nekā 2,981 miljardi euro no 2000. līdz 2006. gadā paredzētajiem *ISPA* līdzekļiem. Tika piesaistīti 100 % no šīs summas.

3. tabula. No 2000. līdz 2006. gadam apstiprinātie projekti (euro)

Nozare	Projektu lēmumu skaits	Pieļaujamās izmaksas	ISPA ieguldījums	Vidējā piešķirumu likme %	Saistības
Vide	69	2 079 790 226	1 497 166 495	71,99	1 497 166 495
Transports	33	2 344 434 543	1 482 548 029	63,24	1 482 548 029
Horizontāla TP	5	1 945 643	1 945 643	100	1 945 643
Kopā	107	4 426 170 412	2 981 660 167	67,3	2 981 660 167

3.3. Maksājumi

No 2000. līdz 2006. gadam kopā 2,981 miljardi euro tika piesaistīti 107 projektiem trīs saņēmējvalstīs. Maksājumu apjoms 2006. gada beigās sasniedza 24,6 % (t.i., 733 miljonus euro) no kopējiem piešķirtajiem ISPA līdzekļiem, tātad joprojām palika 2,248 miljardi euro, kas turpmākajos gados ir jāizmaksā. Maksājumu izmaiņas 2004., 2005. un 2006. gadā bijā šādas: no 132,3 miljoniem euro 2004. gadā tie pieauga līdz 229,1 miljoniem euro 2005. gadā, bet 2006. gadā samazinājās līdz 174,3 euro. Atspoguļojot būtisko maksājumu pieaugumu no 2004. līdz 2005. gadam, Komisijas 2005. gada budžetā sākotnēji paredzētās visas maksājumu apropriācijas tika izmantotas. Maksājumu samazināšanos 2006. gadā izraisīja neizmantotas maksājumu apropriācijas apmēram 46 miljonu euro apmērā.

Projekti nebija pietiekami izstrādāti, lai būtu pamats veikt ievērojamus starpposma maksājumus, tāpēc 2005. un 2006. gadā, salīdzinot ar laikposmu no 2004. līdz 2005. gadam, samazinājās maksājumi Bulgārijai un Rumānijai. Maksājumus laikposmā no 2004. līdz 2005. gadam paaugstināja daži apjomīgi avansa maksājumi. Pēc tam otrā posma maksājumi bija atkarīgi no attiecīgi parakstītajiem līgumiem, kaut arī pirmie starpposma maksājumi bija atkarīgi no faktiskajiem izdevumiem uz vietas. Horvātijai, kas ISPA saņēmējvalstu lokam pievienojās 2005. gadā, pirmie maksājumi (pirmie avansa maksājumi) tika izdarīti 2006. gadā.

4. tabula. Maksājumi (euro)

Nozare	2000-2005	2006	Kopā
Vide	255 243 502,98	87 328 724,24	342 572 227,22
Transports	302 711 402,35	86 490 276,60	389 201 678,95
TP	987 324,40	482 691,08	1 470 015,48
Kopā	558 942 229,73	174 301 691,92	733 243 921,65

4. TEHNISKĀ PALĪDZĪBA

4.1. Pēc saņēmējvalsts ierosmes sniegtā tehniskā palīdzība

Ar TP pasākumiem *projektu sagatavošanai* jānodrošina, lai saņēmējvalstis savlaicīgi iesniegtu pietiekamu skaitu kvalitatīvu projektu finansējuma saņemšanai, tostarp turpmākai finansējuma saņemšanai no Kohēzijas fonda un PPI. Līdzīgi *iestāžu darbības stiprināšanai* paredzēto TP pasākumu mērķis ir palielināt saņēmējvalsts administrācijas spēju vadīt un uzraudzīt liela apjoma infrastruktūras ieguldījumu izmantošanu.

2006. gadā apstiprināja četrus pieteikumus transporta nozarē un divus pieteikumus – attiecībā uz projektu sagatavošanu vides nozarē. Iestāžu administratīvās jaudas stiprināšanai apstiprināja vēl divus TP projektus.

No 2000. līdz 2006. gadam ar *ISPA* piešķīra vairāk nekā 149 miljonus euro vairāk nekā 29 projektiem, kas skar iestāžu administratīvās jaudas stiprināšanu vai projektu sagatavošanu.

5. tabula. Pēc saņēmējvalsts ierosmes sniegtā tehniskā palīdzība no 2000. līdz 2006. gadam (euro)

Nozare	Projektu skaits	Pieļaujamās izmaksas	<i>ISPA</i> ieguldījums
Vide	9	87 791 848	64 434 542
Transports	15	99 493 298	82 833 250
Horizontāla TP	5	1 945 643	1 945 643
Kopā	29	189 230 789	149 213 435

4.2. Pēc Komisijas ierosmes sniegtā tehniskā palīdzība (TP)

TP pēc Komisijas ierosmes būtībā nodrošina līdzekļus vai nu Komisijas dienestiem svarīgu kontroles un programmu vadības funkciju veikšanai, vai tieši saņēmējiem konkrētiem kritiskiem horizontālās programmas pakalpojumiem. Pasākumus iedala šādās trīs kategorijās:

- vietējā tehniskā *intra-muros* palīdzība (lai segtu Bulgārijā, Rumānijā un Horvātijā nodarbināto EK delegāciju pārstāvju algas, kā arī pieskaitāmās izmaksas);

- *extra-muros* palīdzība EK delegācijām (galvenokārt, lai segtu nolīgto ekspertu darba samaksu, kuri veic iepirkuma dokumentu *ex-ante* kontroli, un apmācības pasākumus), un
- pakalpojumu līgumi un piešķirumi palīdzībai projektu novērtēšanas, politikas izstrādes, stratēģiskās analīzes, konsultāciju pakalpojumu, uzraudzības un tamlīdzīgu pasākumu īstenošanā.

6. tabula. Pēc Komisijas ierosmes 2006. gadā sniegtā tehniskā palīdzība (euro)

Darbība	Izlietotās saistību apropriācijas	Maksājumi ¹
<i>Intra-muros</i> atbalsts	1 880 800	1 478 984
<i>Extra-muros</i> atbalsts	457 912	675 435
Pakalpojumu līgumi un piešķirumi ²	80 000	1 278 086
Kopā	2 418 712	3 432 505

(1) Tie ir visi 2006. gadā izdarītie maksājumi, no kuriem daži attiecas uz saistībām, kuras 2006. gadā datētas ar iepriekšēju datumu.

(2) Ieskaitot dažas darbības, kas saistītas ar *ISPA* atbalsta saņēmējvalstīm, kuras 2004. gadā kļuva par dalībvalstīm.

5. VADĪBA UN ĪSTENOŠANA

5.1. Projektu uzraudzība

Pēc *EDIS*, ko 2006. gada vasarā piešķīra Rumānijas izpildaģentūrām, delegācija joprojām līdz pievienošanās dienai uzraudzīja ar konkursu izsludināšanu un līgumu piešķiršanu saistītās darbības. Delegācija izmanto ne tikai Komisijas piešķirtās pilnvaras atbalstīt konkursu izsludināšanu ar līgumu piešķiršanu (pirms *EDIS*), bet arī var vislabāk nodrošināt panākumus uz vietas un jebkuras iespējamās problēmas gadījumā uzturēt sakarus ar valsts iestādēm un galīgajiem saņēmējiem.

Lai gan pirmos *ISPA* projektus Bulgārijai un Rumānijai Komisija apstiprināja 2000. gadā, to īstenošana labākajā gadījumā sākās 2001. gadā, parasti izsludinot konkursus par īstenošanas uzraudzības pakalpojumu līgumiem. Tomēr konkursu izsludināšana un līgumu piešķiršana kavējās, tāpēc pirmie līgumi par darbu izpildi faktiski tika parakstīti tikai 2002. gadā. Kopš tā laika progress ir paātrinājies, par ko liecina maksājumu apjoma pieaugums, kurus Komisija ir izdarījusi šo abu pievienošanās valstu valsts iestādēm.

Horvātijā līdz 2006. gada beigām vēl nebija sākta neviena projekta īstenošana. Tomēr pirmie divi pakalpojumu piedāvājumi tika pieteikti 2007. gada janvārī.

5.2. Finanšu vadība un kontrole (ieskaitot *EDIS*)

Galvenās prasības gan attiecībā uz finanšu vadību un kontroli, gan uz pārkāpumu novēršanas procedūru, reglamentē *ISPA* regulas un Finanšu memoranda III pielikuma noteikumi, kas ir piemērojami saskaņā ar Komisijas veiktās *ex ante* kontroles kārtību. Galvenie elementi attiecas uz iekšējo finanšu kontroles sistēmu un procedūru izveidi, kas var nodrošināt caurskatāmas un nediskriminējošas iepirkuma procedūras, deklarēto izdevumu precizitāti, attiecīgas iekšējās revīzijas iespējas, pietiekamu revīzijas dokumentāciju un atbilstīgu pārkāpumu novēršanas procedūru.

Saistībā ar *EDIS* 2006. gadā Rumānijā un Bulgārijā tika veiktas četras revīzijas, kuru pēdējā posmā Komisijas revidentiem bija jāpārbauda, vai kandidātvalstis ir gatavas uzņemt visu atbildību par konkursu izsludināšanu un līgumu piešķiršanu tā, lai atteiktos no *ex ante* kontrolēm, ko veic Komisijas delegācijas.

Paralēli *EDIS* Rumānijā tika veikta virkne projektu revīziju, lai pārbaudītu Komisijai iesniegto izdevumu deklarāciju un attiecīgo maksājumu likumību un pareizību. Šajā ziņā galvenās problēmas bija saistītas ar Komisijas apstiprinātiem neatbilstīgiem izdevumiem, pamatojuma dokumentu trūkumu, nepilnīgu vai nepienācīgi dokumentētu izdevumu atbilstības pārbaudi, nepareizi sagatavotiem līgumu pielikumiem un nepilnīgi izpildītiem noteikumiem par reklamēšanas un informēšanas pasākumiem.

Arī Bulgārijā tika veikta virkne projektu revīziju. Galvenie konstatējumi kopumā atspoguļoja sistēmu revīzijā atklātās nepilnības, proti, konkursu izsludināšanas un līgumu piešķiršanas dokumentācijas nepienācīgu kvalitāti, jo īpaši attiecībā uz līgumu grozījumiem, vajadzību uzlabot izdevumu deklarāciju pārbaudi un novērst nepilnības reklamēšanas un informēšanas noteikumu ievērošanā. *ISPA* projektu virzība Horvātijā 2006. gadā bija lēna, tādēļ revīzijas darbs bija saistīts ar tādu jautājumu izskatīšanu, kuri joprojām nebija nokārtoti pēc 2005. gada otrajā pusgadā veiktajām sistēmu revīzijām, un ar ko efektīvi atbalstīja Komisijas lēmumu 2006. gada februārī Horvātijai piešķirt *DIS*. Galvenā problēma ir saistīta ar efektīvas un saskanīgas darbinieku piesaistīšanas politikas izstrādi.

5.3. Eiropas Revīzijas palātas konstatējumi

Revīzijas palāta Komisijā veica ierobežotu pārskatīšanu, kas bija saistīta galvenokārt ar Komisijas darbībām vadības un kontroles sistēmu jomā vienā kandidātvalstī (Horvātijā) un valstīs, kuras pievienojās (Bulgārijā un Rumānijā), ieskaitot *EDIS* virzības pārbaudi abās minētajās valstīs.

Revīzijas palāta secināja, ka, ņemot vērā revīzijas jomu, darījumus, par kuriem tika izdarīta revīzija, būtiskas kļūdas kopumā netika konstatētas. Kaut gan Revīzijas palāta norādīja, ka uzraudzības un kontroles sistēmas Komisijas līmenī ir uzlabojušās, būtiskas nepilnības tika atzīmētas valsts līmenī. To, ka *ISPA* projektos šīs nepilnības bija relatīvi bieži, kompensēja ar koriģējošu darbību, kas izriet no delegācijas *ex-ante* pārbaudēm.

5.4. Līdzfinansēšanas partneri – EIB, ERAB un KfW

Ņemot vērā šo kredītiestāžu pieredzi projektu sagatavošanā un īstenošanā, Komisija regulāri tikās ar šīm vadošajām iestādēm un, ja bija iespējams, organizēja kopīgu projektu identifikāciju un uzdevumu novērtēšanu attiecībā uz projektiem, kuriem tika meklēts aizdevuma finansējums. EIB 2006. gadā sniedza vienu aizdevumu vienam projektam.

6. IEGULDĪJUMS KOPIENAS POLITIKĀS

6.1. Publiskais iepirkums

Lai nodrošinātu pareizu, taisnīgu un pārredzamu valsts iepirkumu, kā noteikts Praktisko pamatnostādņu noteikumos (*PRAG*), likumīga prasību izpilde saņēmējvalstīm ir kļuvusi par galveno uzdevumu. Tas izskaidrojams ar to, ka šo valstu personāla kvalifikācija ne vienmēr atbilst prasmju līmenim, kāds vajadzīgs, lai vadītu sarežģītus infrastruktūras projektus, jo īpaši attiecībā uz konkursu izsludināšanu un līgumu piešķiršanu. Ņemot vērā šajā jomā radušās grūtības, Komisija ir daudz darījusi, lai izvērstu tehniskās palīdzības pasākumus, kas vērsti uz saņēmēju iepirkumu prasmju, sistēmu un procedūru uzlabošanu. Turklāt tā, cita starpā, organizēja dažādus seminārus un mācības, izplatīja rokasgrāmatas un praktiskus norādījumus.

6.2. Vides politika

Sniedzot tiešu palīdzību prioritāriem projektiem vides jomā, ar *ISPA* saņēmējvalstīs paātrināja vides politikas īstenošanu un atbilstību ES standartiem. Jo īpaši tika nostiprināta iestāžu administratīvā jauda attiecībā uz ieguldījumu plānošanu un prioritāšu noteikšanu vides jomā, un, pareizi īstenojot direktīvu par ietekmi uz vidi, tika panākts vienmērīgs progress, ieskaitot ar sabiedrisko apspriešanu saistītos aspektos. Tomēr šīm valstīm arī turpmāk jārisina problēmas saistībā ar vides aizsardzības iestāžu grūtībām iegūt attiecīgu finansējumu un personāla jautājumiem, kā arī saistībā ar politikas jomu un stratēģiskās plānošanas koordinācijas trūkumu.

6.3. Transporta politika

Par transporta tīkliem saņēmējvalstīs, proti, Bulgārijā un Rumānijā, vienojās saskaņā *TINA* (*Transporta infrastruktūras vajadzību novērtējumu*), jo to izveidošana bija orientēta uz Eiropas transporta tīkla ceļiem. Šos tīklus izmanto par pamatu, plānojot valsts transporta stratēģijas saistībā ar *ISPA*, t.i., tie attiecas uz posma vai centrālā punkta izveidošanu vai atjaunošanu, vai pieeju šiem tīkliem. Seši no iepriekš minētajiem koridoriem šķērso Bulgārijas, Horvātijas un Rumānijas teritoriju. Saskaņā ar jaunajām Kopienas pamatnostādņēm Eiropas transporta tīklu attīstībai (*TEN-T*) trīs no minētā tīkla prioritārajiem projektiem (autoceļu maģistrāle Igumenica/Patra-Atēnas-Sofija-Budapešta, iekšzemes ūdensceļu maģistrāle Reina/Māsa-Maina-Donava un dzelzceļa maģistrāle Atēnas-Sofija-Budapešta-Vīne-Prāga-Nirnberga/Drēzdene) ir saistīti ar maģistrālēm, kas ietver Bulgāriju un Rumāniju, un viena maģistrāle ietver Horvātiju (dzelzceļa maģistrāle Liona-Trieste-Divača/Kopera-Divača-Ļubļana-Budapešta-Ukrainas robeža). Horvātijā, kas Transporta infrastruktūras vajadzību novērtējumā (*TINA*) netika aplūkota,

transporta infrastruktūra jāizveido atbilstīgi pētījumā par Balkānu reģionālo infrastruktūru (*REBIS*) noteiktajām prioritātēm. Attiecīgi tika noteikts prioritārs projekts – papildu dzelzceļa maģistrāle (Zalcburga–Ljubljana–Zagreba–Belgrada–Nica–Skopje–Saloniki).

7. PIRMSPIEVIENOŠANĀS INSTRUMENTU SAVSTARPĒJA KOORDINĒŠANA

Kā noteikts koordinācijas regulā, Komisija nodrošina ciešu koordināciju starp trim pirmspievienošanās instrumentiem — *PHARE*, *SAPARD* un *ISPA*. Minētajā regulā ir sīki norādītas jomas, kurās ar katru instrumentu sniedz palīdzību, tādējādi samazinot dažādu instrumentu iespējamu pārklāšanos.

PHARE vadības komiteja nodrošina ciešu koordināciju starp šiem trim pirmspievienošanās instrumentiem, un turpmāku koordinēšanu īsteno (*PHARE*) Vienotās uzraudzības komiteja, starpdienestu koordinācijas komiteja un regulārās sanāksmēs ar EK delegācijām saņēmējvalstīs.

8. SEPTIŅOS *ISPA* GADOS GŪTĀ MĀCĪBA

Kopš 2006. gada, kas *ISPA* darbībai bija pēdējais, vismaz lielākajai daļai projektu un saņēmējvalstu (tikai sešus Horvātijas projektus turpinās īstenojot saskaņā ar Padomes regulu par *ISPA*) ir lietderīgi apkopot septiņos gados gūto pieredzi.

Iecere par *ISPA* radās 1999. gadā, lai sniegtu finansējumu infrastruktūras modernizēšanā un kandidātvalstīs Austrumeiropā un Viduseiropā sagatavotu kohēzijas politikas instrumentu, konkrētāk, Kohēzijas fonda, apgūšanai, uz ko ir tiesīgas mazāk attīstītas valstis. Tātad Padomes regula par *ISPA* tika cieši pielāgota Kohēzijas fonda regulai, ciktāl tā attiecas uz atbilstību (vides un transporta jomā) un vadības un kontroles sistēmu. Saistībā ar vadības un kontroles sistēmu jānorāda, ka vadības sistēmas atšķirības galvenokārt skar dažus būtiskus noteikumus publiskā iepirkuma jomā un ka finanšu kontrolei ir jāatbilst noteikumiem par ārēju palīdzību.

ISPA sniedza piešķirumu **svaīgākās infrastruktūras finansēšanai līdz šim vēl nebijušā mērogā**. 107 projekti tiek finansēti tikai Rumānijai, Bulgārijai un Horvātijai, kuras tādējādi no Kopienas piešķirumiem guva labumu 3 miljardu euro apmērā un kurām tika koncentrēti 4,8 miljardi euro no kopēja finansējuma.

Saņēmējvalstis tika lūgtas sagatavot *ISPA* ieguldījumu stratēģijas septiņiem gadiem. Tie ir valsts līmeņa dokumenti, taču Komisijas dienestiem pirms finansēšanas jāapstiprina to saturs un kvalitāte. Ar *ISPA* ieviesa **stratēģisko plānošanu** kā priekšnoteikumu Kopienas līdzekļu saņemšanai divās svarīgākajās nozarēs, kurām ir nozīme ekonomikas attīstības un kohēzijas veicināšanā.

Stratēģiskā plānošana un projektu īstenošana ir vērtīga **praktiskā darbā gūta** pieredze, kas palīdzēs saņēmējvalstīm labāk sagatavoties struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzekļu apgūšanai pēc pievienošanās ES un Horvātijai – PPI izmantošanai.

Gadu gaitā saņēmējvalstis galvenokārt ir uzlabojušas projektu sagatavošanas kvalitāti, samazinot laiku un resursus, kas Komisijai vajadzīgi projektiem paredzētā finansējuma apstiprināšanai. Ar Komisijas un starptautiska līmeņa konsultantu

palīdzību saņēmējvalstis ir iemācījušās **ievērot būtiskus ES tiesību aktus**, piemēram, direktīvas par ietekmi uz vidi vai citus normatīvos aktus un *acquis* vides vai publiskā iepirkuma jomā; šīs valstis ir pilnveidojušas projektu sagatavošanai vajadzīgo potenciālu, piemēram, attiecībā uz finanšu analīzi, tehnisko izpēti, konkursu izsludināšanu un līgumu piešķiršanu, kā arī projekta īstenošanu. Ar *ISPA* saņēmējvalstīm palīdzēja labāk iepazīt jaunus finansēšanas veidus (piemēram, publisko un privāto partnerību), modernus plānošanas principus (piemēram, ilgtspējīga attīstības principu, novērtējumu par ietekmi uz vidi, ieskaitot publisku apspriešanu), nozaru politikas virzienus (piemēram, integrētos ieguldījumus ūdens nozarē) vai tādu valsts tiesību aktu grozījumus, kas reglamentē projekta īstenošanai būtiskas jomas (piemēram, zemes iegūšana).

Saistībā ar *ISPA* saņēmējvalstis un Komisija ir izveidojušas ciešu saikni ar **starptautiskajām finanšu iestādēm (SFI)**, jo īpaši ar EIB. Daudzi *ISPA* projekti tiek līdzfinansēti kopā ar SFI; turklāt vajadzības gadījumā SFI piedalās plānošanā un novērtēšanā. Abas puses jo īpaši pirmajos *ISPA* darbības gados piešķirta palīdzību gan projektu sagatavošanā, gan ieguldījumu finansēšanā. Ar SFI un *ISPA* izstrādātajām sinerģijām veicināja Komisijas lēmumu izveidot *JASPERS* kā instrumentu, lai palīdzētu jaunajām dalībvalstīm projektu sagatavošanā.

Ar *ISPA* tika paredzēti ievērojami **līdzekļi tehniskajai palīdzībai (TP) projektu sagatavošanā, administratīvās jaudas izveidošanā** un stratēģiskajiem pētījumiem. TP bija īpaši svarīga nozīme, piešķirot jaunajām dalībvalstīm līdzekļus Kohēzijas fonda projektu sagatavošanai, kā arī Horvātijai – PPI [līdzekļus].

Lielāka daļa *ISPA* projektu jaunajās dalībvalstīs tiks pabeigti saskaņā ar Kohēzijas fonda noteikumiem. *ISPA* noteikumu līdzība ar Kohēzijas fonda regulējumu dod iespēju saņēmējvalstīm, kuras 2004. gadā un 2007. gadā kļuva par dalībvalstīm, **bez grūtībām pāriet no ISPA uz Kohēzijas fondu** apguvi.

Kad Komisija izstrādāja projektu Padomes regulai par PPI un saistītajiem īstenošanas noteikumiem, tika ņemta vērā arī *ISPA* gūtā pieredze. PPI reģionālās attīstības komponente apvieno minētās finansēšanas jomas, kuras laikposmā no 2000. līdz 2006. gadam tika plānotas saskaņā ar dažādiem instrumentiem (*ISPA* un *Phare*) un kuras pārzināja dažādi ģenerāldirektorāti, un par kurām atbild Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts. Stratēģiskās plānošanas, projektu sagatavošanas metodes, TP pasākumi, jaudas radīšana bija aspekti, ko veiksmīgi pilnveidoja saistībā ar *ISPA* un kurus patlaban iestrādā PPI.

Turklāt jāatzīmē **dalībvalstu ļoti aktīvā darbība** *ISPA* vadības komitejā, un ekspertu lietpratība bija svarīgs faktors *ISPA* projektu kvalitātes uzlabošanā. Līdz ar to tika uzsvērta dalībvalstu un kandidātvalstu gatavība savstarpēji sadarboties *ISPA* darbības laikā.

No negatīvās puses raugoties, projektu **īstenošanas faktiskā virzība uz vietas neatbilda** (sākotnējām) prognozēm. Ņemot vērā *ISPA* neparasti plašo mērogu un darbības jomu, kā arī trūkumus valsts pārvaldes iestāžu darbā, nebūtu bijis iespējams sagaidīt vieglu *ISPA* darbības sākumu. Taču Bulgārijai un Rumānijai būs vajadzīgi vairāk nekā četri gadi, lai atmaksātu „n” gada finanšu saistības; Horvātijai pēc vairāk nekā diviem *ISPA* gadiem vēl ir jāparaksta līgums par pirmajiem darbiem. Līdz 2006. gada beigām bija izmaksāta tikai viena ceturtdaļa līdzekļu, kas tika piesaistīti

visā *ISPA* periodā. Būtībā šis īstenošanas aizkavēšanās iemesls ir pietiekamas jaudas trūkums, kas izpaudās, piemēram, ar slikti sagatavotiem projektiem, neatbilstību attiecīgajiem ES noteikumiem, piemēram, par ietekmi uz vidi vai par publisko iepirkumu, līgumu sliktu pārvaldību, neskaidri noregulētām tiesībām uz zemes īpašumu un novēlotu zemes iegūšanu.

Lai gan *EDIS* Rumānijas izpildaģentūrām tika piešķirts 2006. gada jūnijā (lielākais portfelis, kāds jebkad pirms pievienošanās sniegts saistībā ar *EDIS*) un dažām aģentūrām Bulgārijā 2006. gada novembrī, **tomēr *EDIS* izmantoja diezgan vēlu.** Pilnīgi decentralizēta pārvaldība pirms pievienošanās ir vērtīgs kritērijs, lai novērtētu saņēmējvalstu gatavību izmantot līdzekļus un izpildīt finanšu vadības noteikumus jo īpaši publiskā iepirkumā jomā.

Lai gan plānošanas un īstenošanas sistēmām un struktūrām ir liela nozīme, tās var efektīvi darboties tikai tad, ja ir attiecīga līmeņa un kvalifikācijas personāls. Saistībā ar *ISPA* nopietna problēma daudzām izpildiestādēm bija **publiskās administrācijas ilgtspējas trūkums.** Darbā gūtā mācību un projektu vadības pieredze pievilināja ekspertus privātajam sektoram, tādējādi izraisot augstu kadru mainību un radot nepārtrauktas bažas par brīvajām darba vietām un atbilstīgu pieņemšanu darbā (mācības, lai dotos prom).

Sagatavošanās *ISPA* īstenošanai **lielā mērā balstījās uz ārēju palīdzību.** Atbilstīgas kvalitātes projektu sagatavošanai bija vajadzīgi starptautiskie konsultanti, sarežģītiem izsludināto konkursu novērtējumiem bija vajadzīgi starptautiska līmeņa konsultanti un neatkarīgi padomdevēji, delegācijas *ex ante* līdzdalība bija galvenokārt kā drošības tīkls, ar ko varēja nodrošināt iepirkuma noteikumu ievērošanu. Paļāvība uz ārēju palīdzību un padomiem samazina valsts iestāžu un vietējo struktūru īpašumtiesības un atbildību, kas ir būtisks priekšnoteikums veiksmīgai plānošanai un īstenošanai.